



Hoofdlijnen debat VWS

8 maart

Zorgprofessionals in de zorg voor ouderen staan iedere dag met grote toewijding klaar om goede zorg te verlenen. Zij doen hun werk onder toenemende druk. De gevolgen van de coronapandemie, de stijgende zorgvraag door demografische ontwikkelingen en de personele tekorten stellen onze sector voor grote uitdagingen. Maar dit is niet alleen een uitdaging voor de VVT-sector (verpleging, verzorging, thuiszorg) de knelpunten in de sector hebben ook groot effect op de gehele zorgketen. Komende week spreekt uw Kamer tijdens het hoofdlijnen debat met de bewindspersonen van VWS over de toekomst van de zorg in Nederland. ActiZ vindt het cruciaal dat uw focus in het debat ligt op de sectoren waar de druk torenhoog is maar de aandacht beperkt. Wij vragen u indringend om de zorg voor kwetsbare ouderen en chronisch zieken, thuis of in het verpleeghuis, een belangrijk onderdeel te laten zijn van het debat dat u gaat voeren.

VVT-sector essentieel onderdeel van zorgstelsel

De VVT-sector is een essentieel onderdeel van de Nederlandse zorg. Hoewel dit in woord erkend wordt door de politiek en het kabinet, wordt het veel te vaak gemist in het gevoerde beleid. De curatieve zorg kan alleen toegankelijk en betaalbaar blijven als de zorg voor kwetsbare ouderen en chronisch zieken, thuis of in het verpleeghuis, op orde is. De coronapandemie maakte dit opnieuw pijnlijk duidelijk. Op het moment dat mensen vanuit het ziekenhuis niet naar huis of naar een revalidatieplek konden, bleven zij onnodig lang in het ziekenhuis met grote gevolgen voor de gehele keten.

De coronapandemie was op dat vlak een voorproefje van wat de aankomende jaren de dagelijkse realiteit zal worden. De toenemende vergrijzing en de bijhorende groeiende zorgvraag stellen ons als samenleving voor grote uitdagingen. Een integrale visie van het kabinet hoe zij om wil gaan met deze uitdaging is cruciaal. Deze visie ontbreekt, meer dan een jaar na de verkiezingen, nog steeds.

Wat ActiZ betreft begint een integrale visie op de ouderenzorg vanuit de gedachte dat oplossingen gezocht worden in een radicale focus op de behoefte van de oudere en zijn omgeving, met veel oog voor kwaliteit van leven en voor preventie om gezondheid te behouden en te versterken en ziekte te voorkomen. Daarbij staan de oudere mens en diens naaste centraal en vormen zij het uitgangspunt voor een zorgsysteem dat hen dynamisch ondersteunt. Van belang is daarom een samenhangende aanpak en samenwerking vanuit de verschillende stelsels. De menselijke maat moet weer centraal komen te staan in de verhouding tussen de cliënt en diens naaste en de zorgprofessional. Het gaat om mensen die zorg nodig hebben of verlenen en niet om productiefactoren.

Als we niets doen zal de ervaren kwaliteit van zorg de aankomende jaren dalen, wachtlijsten toenemen en zullen we er niet in slagen de kosten te beheersen, waardoor de zorg een steeds groter deel van onze rijksuitgave zal opslokken. Het nu durven een andere weg in te slaan, kan op den duur de oplopende zorgkosten afremmen. Budget dat in dat geval gebruikt kan worden om te investeren in andere cruciale sectoren. Om dit te realiseren, vragen wij u ervoor zorg te dragen dat het kabinet:

1. Meer lef en daadkracht toont;
2. De eerder beloofde en toegezegde loonruimte zo snel mogelijk toekent;
3. Zo snel mogelijk komt tot een integrale visie.

Kabinet moet meer lef en daadkracht tonen

Het kabinet ontwijkt de fundamentele keuzes die nodig zijn om de zorg voor ouderen toekomstbestendig te maken. Het coalitieakkoord biedt geen enkel antwoord op de dramatische en onafwendbare gevolgen van de vergrijzing. Daarbij ontwijkt het de meer overstijgende vraag: hoe gaan we om met de vergrijzing en aanspraken van mensen op zorg? Het kabinet lijkt oplossingen te zoeken in toenemende doelmatigheid en het verder complexiseren van de zorg voor ouderen.

- *ActiZ roept het nieuwe kabinet op om zijn verantwoordelijkheid te nemen met het oog op de dramatische en onafwendbare gevolgen van de vergrijzing. Daarbij lef te tonen om nu echt de fundamentele maar ook noodzakelijke keuzes te maken. Als dit niet gebeurt, zal de zorg de aankomende jaren steeds vaker bezwijken onder grote druk met alle gevolgen van dien.*

Uitblijven van beloofde ruimte voor loonsverhoging onbegrijpelijk en onaanvaardbaar

De vergrijzing zorgt voor een grote toename van mensen die zorg nodig hebben, terwijl er niet genoeg zorgmedewerkers of mantelzorgers beschikbaar zijn. Het is daarom volgens ActiZ cruciaal, dat in de komende jaren de medewerkers centraal staan. Om überhaupt mee te kunnen blijven doen in de huidige krappe arbeidsmarkt, is verhoging van salarissen in de zorg voor ouderen en chronisch zieken essentieel. Het uitblijven van de beloofde ruimte voor loonsverhoging van zorgmedewerkers in het coalitieakkoord is voor ActiZ onbegrijpelijk en onaanvaardbaar.

De salarissen moeten tenminste gelijk worden getrokken met vergelijkbare sectoren, binnen en buiten de zorg. Dat kost structureel een miljard euro per jaar. Dat geld krijgen zorgorganisaties onvoldoende uit de contracten die worden afgesloten met zorgverzekeraars en zorgkantoren, die zich verschuilen achter het door VWS vastgestelde beleid of de beperkte mate waarin de financiële macrokaders toereikend zijn. ActiZ blijft de komende periode samen met onze partners in de zorgsector onverminderd strijden voor een toekomstbestendige ouderenzorg, waarbij passende (financiële) waardering essentieel is.

- *ActiZ roept de Kamerleden op om er bij de VWS-bewindvoerders op aan te dringen dat de beloning van zorgprofessionals gelijk wordt getrokken met vergelijkbare sectoren en hiervoor structureel 1 miljard euro uit te trekken.*

Integrale aanpak vanuit gedeelde visie ontbreekt

Het kabinet heeft nog niets los gelaten over hoe aangekeken wordt tegen de zorg voor ouderen. Wel wordt er door het ministerie hard gewerkt aan de uitwerking van de individuele maatregelen. Het akkoord bevat een aantal voorgenomen maatregelen, die leiden tot meer zorg thuis in plaats van in het verpleeghuis. Met het oog op de grote uitdagingen in de zorg voor ouderen steunt ActiZ deze beweging.

Echter, ActiZ mist de visie en passende randvoorwaarden die deze beweging accommoderen. Een groot deel van de maatregelen is bovendien alleen vanuit het perspectief van houdbaarheid genomen. ActiZ heeft grote zorgen of de veronderstelde beperking van uitgaven daadwerkelijk gerealiseerd kan worden wanneer de losse maatregelen (zie voor reactie ActiZ de bijlage) niet vanuit een integrale visie op elkaar worden afgestemd en geëffectueerd. Bovendien zal een en ander leiden tot nog meer complexiteit in het stelsel, met als gevolg meer administratieve lasten en minder persoonlijke zorg.

- *ActiZ roept u op om bij het kabinet aan te dringen op een integrale visie op de ouderenzorg en af te zien van gefragmenteerd te benaderen beleidsmaatregelen.*
- *ActiZ vraagt u om de ouderenzorg in zijn volle omvang (sociaal domein, wijkverpleging, kortdurende zorg en verpleeghuiszorg) in een debat aan de orde te laten komen in plaats van de afzonderlijke bekostigingsdomeinen leidend te laten zijn.*

Contact

Voor meer informatie of vragen, neemt u contact op met ActiZ:

Frank Hagelstein (f.hagelstein@actiz.nl / 06-1503 0610) manager Wonen en Zorg.

Thomas Oostland (t.oostlander@actiz.nl / 06- 8296 6397) junior PA adviseur.

Bijlage: Reactie ActiZ op maatregelen in regeerakkoord.

Het kabinet heeft nog geen inzicht gegeven in de wijze waarop nadere uitwerking wordt gegeven aan de maatregelen zoals benoemd in het regeerakkoord. Vooruitlopend op dit inzicht heeft ActiZ standpunten geformuleerd op de voorgenomen maatregelen. Standpunten kunnen op basis van inzicht in uitwerking wellicht aangepast worden.

ActiZ roept het kabinet op om maatregelen in samenhang en op basis van een gedragen visie uit te werken.

Verpleeghuiszorg (Wlz)

- 1) **Integrale verpleeghuiszorg essentieel voor meest kwetsbare cliënten**
Voor de meest kwetsbare cliënten ziet ActiZ het scheiden van Wonen en Zorg en het overhevelen van behandeling als zeer onwenselijk. Het moet mogelijk blijven om de zorg voor de meest kwetsbare cliënten integraal (incl. wonen en behandeling) te blijven organiseren.
- 2) **Scheiden Wonen en zorg kan alleen heel zorgvuldig**
ActiZ steunt de beweging om de zorg voor ouderen zoveel mogelijk thuis te organiseren. De maatregel om het scheiden van Wonen en Zorg binnen de Wlz door te voeren, draagt hieraan wat betreft de coalitiepartijen bij. ActiZ ziet echter veel risico's in de uitwerking van deze maatregel. Alleen wanneer deze maatregel wordt uitgevoerd met de juiste randvoorwaarden, kan het voor een deel van huidige Wlz-cliënten een passende oplossing zijn. De maatregel kan alleen worden uitgevoerd, als ook de aanspraak tot Wlz-zorg grondig wordt aangepast. Anders ontstaat grote rechtsongelijkheid voor zowel aanbieders als cliënten.
- 3) **ActiZ pleit voor een integraal kwaliteitskader ouderenzorg**
ActiZ is geen voorstander van de herinterpretatie van het Kwaliteitskader Verpleeghuiszorg maar pleit voor een integraal Kwaliteitskader voor de ouderenzorg. Geen versraling van de huidige zorg, maar echt het lef tonen om het anders te doen ActiZ is wel voorstander van het loslaten van de personeelsnorm in de verpleeghuiszorg.
- 4) **Overhevelen behandeling van Wlz naar Zvw slecht voor cliënten en zorgorganisaties**
ActiZ vindt het een zeer slechte zaak dat het kabinet voornemens is de behandeling in zijn geheel (inclusief 10% taakstelling) over te hevelen naar de Zvw. De maatregel draagt niet bij aan het leveren van integrale verpleeghuiszorg. Daarnaast biedt de overheveling geen oplossing voor de problematiek die we rondom behandeling kennen. ActiZ stelt voor om de behandeling in de Wlz te behouden als onderdeel van de aanspraak en overheveling naar de Zvw alleen toe te passen voor de cliënten die verpleegzorg thuis ontvangen.
- 5) **Meerjarige contracten in de Wlz alleen waardevol bij meerjarig beleid**
ActiZ is blij dat er gekomen zal worden tot meerjarige contractering in de Wlz. Hiervoor hebben we nadrukkelijk gepleit en bij een goede uitvoering brengt het meer rust en stabiliteit in de sector. Wel ziet ActiZ de uitwerking van de maatregel als een complex geheel met risico's. De belangrijkste voorwaarde om deze maatregel succesvol te effectueren is, wanneer er ook sprake zal zijn van meerjarig beleid door overheid en financiers.
- 6) **Integrale Vergelijking definitief van tafel**
ActiZ is zeer blij dat de Integrale Vergelijking definitief van tafel is. De aankomende periode gaat ActiZ graag met de verantwoordelijke partijen in gesprek over een passende bekostiging voor een toekomstbestendige ouderenzorg. Door het schrappen van de Integrale Vergelijking is deze ruimte er nu.

Zorg Thuis en Revalidatie en Herstel (Zvw)

- 7) **Investering in de Zorg Thuis is dé omissie van het coalitieakkoord**
Als gevolg van de vergrijzing zal het aantal ouderen met een zorgvraag de komende jaren

explosief groeien. Dit zal met name leiden tot een nóg zwaarder beroep op de zorg thuis. Het is daarom zeer teleurstellend dat het coalitieakkoord geen expliciete aandacht bevat voor de versterking van de zorg thuis. Zo worden er geen maatregelen genomen die de positie van de wijkverpleegkundige versterken noch het anders organiseren van de zorg thuis stimuleren. Wanneer het kabinet wel spreekt over de wijkverpleging, wordt gehint op een centrale indicatiestelling. Hiervan is ActiZ geen voorstander, want het verzwakt de positie van de wijkverpleegkundige eerder dan dat deze hiermee wordt versterkt.

8) **Bodem van sturen op doelmatigheid via tarieven bereikt**

De WRR concludeerde in hun rapport '*Kiezen voor Houdbare Zorg. Mensen, middelen en maatschappelijk draagvlak*' dat het sturen op doelmatigheid geen duurzame oplossingen biedt voor de uitdagingen in de zorg. Wij zijn dan ook verbaasd over de maatregel om via tariefstelling tot doelmatigheidsbevordering van de Zvw te komen. De VVT is de afgelopen jaren al geconfronteerd met toenemende doelmatigheidseisen die de zorg niet ten goede zijn gekomen; daarnaast staan de tarieven in de wijkverpleging al zwaar onder druk. Ook hebben recente voorbeelden van tariefstelling in onze sector (bijvoorbeeld in de GRZ) vooral geleid tot lagere tarieven in plaats van dat zij hebben bijgedragen aan het realiseren van de juiste zorg op de juiste plaats.

9) **De VVT biedt kansen om Passende Zorg te bevorderen en regionale samenwerking te verbeteren**

De VVT heeft een belangrijk aandeel in de acute keten van ouderenzorg met het bieden van specialistische verpleging thuis en kortdurende verblijfzorg. Ook zijn er mooie voorbeelden uit onze sector van innovatieve zorgvormen tussen het ziekenhuis en het verpleeghuis in. De maatregelen uit het coalitieakkoord die Passende Zorg en regionale samenwerking stimuleren, juichen wij dan ook van harte toe. Hiervoor is het wel nodig dat er hoofdlijnenakkoorden komen die sectoroverstijgend zijn met bijbehorende randvoorwaarden, bijvoorbeeld passende financiering, het wegnemen van barrières rondom mededinging en verplicht congruent gedrag van verzekeraars.

Sociaal domein (Wmo2015)

10) **Aandacht voor preventie positief, maar integrale aanpak noodzakelijk**

Het is positief dat er in het coalitieakkoord middels diverse maatregelen aandacht is voor preventie. Wij willen er echter voor waken om enkel te focussen op primaire preventie (roken, gezonde leefstijl etc.) in plaats van een integrale aanpak. De theorie van positieve gezondheid laat zien dat naast leefstijlthema's uit het Preventieakkoord, juist ook veel sociale componenten bijdragen aan een gezonde leefstijl en ervaren mentale en fysieke gezondheid. Daarom is het belangrijk dat we de brede context van preventie niet uit het oog verliezen en naast leefstijl- en valpreventie ook inzetten op sociale preventie zoals het tegengaan van eenzaamheid en het versterken van netwerken in de wijk.

11) **Eerlijkere eigen bijdrage voor Hulp bij Huishouden (HbH) zonder verlies van belangrijke functie**

Het coalitieakkoord bevat een eerlijkere eigen bijdrage voor de HbH. ActiZ pleit hier al langer voor, omdat dit leidt tot meer gepast gebruik en mogelijkheden tot een verlichting van druk op zorg. Wij willen er wel voor waken dat de uitwerking van de maatregel niet leidt tot een beperking op ondersteuning voor mensen die dit echt nodig hebben. Juist die belangrijke preventieve werking en signaleringsfunctie van HbH mag namelijk niet verloren gaan.

Digitale zorg

12) **Maatschappelijke bewustwording noodzakelijk voor stap naar meer digitale zorg**

ActiZ vindt het positief dat er eindelijk wordt ingezet op digitalisering en dat het kabinet zich wil inzetten voor het verminderen van digibetisme. De acceptatie van digitale hulpmiddelen en technologie niet als second best maar "digitaal tenzij" moet niet alleen in de zorg zelf tot stand

komen, maar ook in de maatschappij. De eigen verantwoordelijkheid van cliënten, patiënten, naasten en mantelzorgers moet aangesproken worden en de mogelijkheden om langer zelfstandig thuis te kunnen leven met behulp van technologie beter over het voetlicht gebracht worden.

13) **Snellere en betere implementatie en opschaling van e health en digitale technologie**

Om de uitdagingen die op ons afkomen enigszins te kunnen opvangen is het noodzakelijk de implementatie, opschaling en borging van e health en digitale technologie een stevige impuls te geven. ActiZ streeft naar een snelle totstandkoming van een health hub. Problemen die professionals en cliënten ervaren, moeten geagendeerd worden bij universiteiten en hogescholen zodat zij middels innovaties tot passende oplossingen kunnen komen, Regionale samenwerkingsverbanden gericht op ontwikkeling, pilotten, implementeren en borgen van digitale technologie zijn hierbij essentieel, zoals bijvoorbeeld Anders werken in de zorg. Deze initiatieven moeten meer (financiële) steun krijgen van de coalitie en financiers. Belangrijk is dat de VVT voorop kan gaan lopen, zodat andere sectoren uit de langdurige zorg gemakkelijker kunnen aansluiten.

14) **Gegevensuitwisseling**

ActiZ is blij dat de coalitie het belang van een PGO onderschrijft. Voor passende zorg is de juiste informatie bij de juiste persoon op het juiste moment een belangrijke voorwaarde. Een kader van eisen is noodzakelijk voor de digitale infrastructuur, zodat systemen met elkaar kunnen uitwisselen. Privacy by design, open source, open api strategie en DIZRA-principes zijn begrippen die hierbij een belangrijke rol spelen. De gegevensuitwisseling in de medicatieoverdracht is een verbijzondering; daar speelt onder meer het probleem dat de gekozen snelweg niet mobiel te ontsluiten is en dus voor de wijkverpleging thuis geen oplossing biedt. Dit vraagt actief beleid van het kabinet.

Arbeidsmarkt

15) **Het kabinet moet een tweede stap zetten om loonachterstand van zorgmedewerkers weg te werken**

Het kabinet erkent dat er een historisch opgebouwde loonachterstand is in de Zorg en de VVT. Dit maakt het vrijwel onmogelijk onze positie op de structureel uiterst krappe arbeidsmarkt te handhaven, laat staan te verbeteren. In de VVT is sprake van een vergrijzing van zorgmedewerkers hetgeen betekent dat de komende 10 jaren ca. 1/3 van de werknemers stopt wegens pensionering. Het aantal werknemers dat de overstap maakt naar het ZZP-schap, stijgt jaar na jaar onder meer wegens het daaraan verbonden financieel aantrekkelijke perspectief. De zorg wordt door het stijgende aandeel "personeel niet in loondienst" onnodig duur. Een eerste stap om de loonachterstand te verkleinen, is gerealiseerd met de € 675 mln. extra middelen van het kabinet. De achterstand is daarmee echter nog niet opgeheven. ActiZ roept het kabinet dringend op om ook de tweede stap te zetten.

16) **Het loongevoelige deel van de tarieven moet 100% gebaseerd zijn op de OVA-indexatie**

Jaar na jaar worden tarieven in de Zvw en de Wlz gekort, waarmee de OVA-indexatie en daarmee de loonruimte voor het sluiten van de CAO-VVT wordt geschaad.

De taakopvatting van verzekeraars en zorgkantoren, die hun rol beperken tot jaarlijkse collectieve kortingen op de maximumtarieven waardoor zorgaanbieders nooit het maximum- tarief ontvangen, is wat ActiZ betreft aan het einde van een doodlopende weg gekomen. De sector kan niet langer voldoen aan de opdracht van marktconforme beloningen en goed werkgeverschap, als op de benodigde middelen daarvoor stelselmatig gekort wordt. Het is niet langer acceptabel dat zorgaanbieders die korting moeten opbrengen door jaarlijks verder te bezuinigen op zaken als overhead, scholing, tijd voor reflectie, volumemaatregelen/zorguren.

17) **Krapte arbeidsmarkt vraagt om keuze in aanspraken**

Het aantal medewerkers dat aangetrokken kan worden voor werk in de branche VVT, is vrijwel

bereikt. Het coalitieakkoord gaat vrijwel uitsluitend uit van het oude recept van doelmatigheidsmaatregelen en bezuinigingen om de onverminderd stijgende zorgvraag op te vangen. Er is geen visie op de (gevolgen van de) grenzen van de arbeidsmarkt. De toegang tot zorg zal voor veel kwetsbare ouderen verder onder druk komen te staan als gevolg van de toenemende schaarste aan medewerkers. Dit noodzaakt het kabinet om fundamenteel na te denken over de huidige aanspraken.

18) **Fundamentele verlaging administratieve lasten**

In 2019 betrof 35% van de werktijd van professionals in de ouderenzorg administratieve handelingen. In 2016 was dit nog 24%. Minder administratieve tijdsbesteding leidt tot significant meer tijd voor cliënten, meer werkplezier en levert minder verloop op. De 35% werktijd komt overeen met circa 73.000 fte (!) in de gehele ouderenzorg oftewel zo'n € 4 miljard aan salarislasten. ActiZ roept het kabinet op om samen met de sector en stelselpartijen te komen tot een fundamentele en meetbare verlaging van deze lasten. Wat ActiZ betreft is halvering van de administratieve lasten een noodzakelijk en realistisch doel.

19) **Gemeenten en zorgorganisaties hebben recht op compensatie voor verhoging WML**

In het coalitieakkoord is een verhoging van het wettelijk minimumloon (Wml) voorzien. In het coalitieakkoord blijven de gevolgen van deze verhoging voor de onderkant van het loongebouw in de CAO-VVT echter onvermeld. Uitgaande van 36 uur en een verhoging van het WML met 7,5% kost dit voor de hulp bij het huishouden ca. 0,8%-1%. ActiZ dringt er bij het Kabinet op aan dat deze kosten voor de Wmo/het sociaal domein in kaart worden gebracht en zowel gemeenten als aanbieders voor de gestegen kosten gecompenseerd worden.

20) **Kabinet laat na duidelijkheid te verschaffen over ZZP'ers**

ActiZ ziet het als een groot gemis dat het kabinet nalaat duidelijkheid te verschaffen over de positie van ZZP'ers. Ondanks tal van rapporten, aangenomen moties en aanbevelingen wordt dit dossier door het kabinet wederom niet fundamenteel gereguleerd. Het uitblijven van landelijke duidelijkheid noodzaakt ActiZ om zelf te komen met een landelijk, realistisch kader voor de inzet van ZZP'ers. ActiZ zal dit kader ter goedkeuring aan het kabinet voorleggen.